

Asia: VN /5137/2022

Työryhmän lausuntopyyntö valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta sekä valmiuslain yleisistä kehittämistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta

Lähtökohtaisesti sekä häiriötilanteissa että poikkeusoloissa kasvatusta ja koulutusta järjestetään lain sekä Opetushallituksen peruste- ja muiden määräysten mukaisesti, ellei järjestämisvelvollisuutta ole lain nojalla rajoitettu. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta valmiuslain, normaaliolojen lainsäädännön sekä Opetushallituksen määräysten tulisi kuitenkin tarvittaessa mahdollistaa joustavat ja tarkoituksenmukaiset varhaiskasvatus- opetus- ja koulutusjärjestelyt ja työssä oppiminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tärkeää olisikin varautumistoimenpiteiden mahdollistaminen ja tehostaminen jo ennen nykyisessä lainsäädännössä tarkoitettua poikkeusolojen asettamista rajoittamatta kuitenkaan perusteettomasti yksilöiden oikeuksia. Opetushallitus esittää harkittavaksi varautumisvelvollisuuden laajentamista joko sektorilainsäädännössä tai valmiuslaissa koskemaan myös normaaliolojen häiriötilanteita kuten lakko, sähkökatko, sähköpula ja vakava tartuntatautilanne. Jos valmiuslakiin tai sektorilainsäädäntöön tulee muutoksia, Opetushallitus pitää erityisen tärkeänä tarjota monialaisesti koulutusta ja tuottaa tukimateriaalia kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle.

Miten arvioisitte voimassa olevan valmiuslain kokonaisuutta ja toimivuutta? Mitä valmiuslaissa tulisi erityisesti kehittää?

Opetushallitus uudistaa aiemmin sosiaali- ja terveysministeriön valmiuslain 2 jaostolle antamassaan lausunnossa esiintuodut huomiot koskien valmiuslakia ja sektorilainsäädäntöä.

Valmiuslaki

Kasvatusta, opetusta ja koulutusta järjestävät myös yksityiset rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt. Opetushallitus katsoo, että valmiuslain 12 §:n mukainen varautumisvelvollisuus tulisi säätää koskemaan myös näitä toimijoita.

Valmiuslain 88 §:n 2 momentissa säädetään varhaiskasvatuksen järjestämisestä.

Varhaiskasvatus irtaantui sosiaalihuollosta vuonna 2018 voimaan tulleen

varhaiskasvatuslain myötä. Tämän johdosta varhaiskasvatus tulisi myös

valmiuslaissa siirtää samaan pykälään opetuksen ja koulutuksen kanssa. Samalla

valmiuslaissa tulisi huomioida lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä toisaalta

mahdollistaa myös varhaiskasvatuksen keskeyttäminen ja siirtäminen toiselle paikkakunnalle vastaavasti opetuksen ja koulutuksen kanssa. Nykyisen

säännöksen nojalla varhaiskasvatuksen keskeyttäminen on mahdollista vain, jos

vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin, eikä se

huomioi lapsien ja perheiden erilaisia tarpeita saada varhaiskasvatusta. Lisäksi

varhaiskasvatuksen osalta tulisi säätää mahdollisuudesta joustoihin

henkilökunnan kelpoisuuksissa ja suhdeluvuissa normaaliolojen häiriötilanteissa

ja poikkeusoloissa.

Valmiuslain 109 §:n mukaan, jos jonkin alueen väestöä siirretään 121 §:n nojalla

muualle, valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että esi- ja perusopetuksen

järjestämisestä siirretyille oppilaille vastaa tilapäisesti oppilaan asuinkunnan

sijasta se kunta, jonka alueelle oppilas on siirretty. Opetushallitus katsoo, että

109 §:n mukainen mahdollisuus säätää kunnan velvollisuudesta tilapäisesti

järjestää koulutusta siirretyille opiskelijoille tulisi koskea myös lukiokoulutusta,

ammattillista koulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja vapaan

sivistystyön oppivelvollisuuskoulutusta. Edelleen 109 §:n 2 momentin osalta

Opetushallitus katsoo, että siinä säännelty opetus- ja muun toiminnan järjestämisvelvollisuuden rajoittaminen, tulisi säännellä tarkemmin esimerkiksi siltä osin, että huomioitaisiin mahdollisuus etäopetukseen siirtymiseen. Lisäksi Opetushallitus esittää harkittavaksi, tulisiko ateria-, kuljetus- ja majoitusetuuksien järjestämisen lisäksi mainita laajemmin oppilaan ja opiskelijan oikeuksia kuten tapaturman hoito ja terveydenhuolto, koulunkäynnin ja oppimisen tuki, opiskeluhuolto ja oppilaan ohjaus.

Opetushallitus esittää vielä harkittavaksi, mitä vaikutuksia laajamittaisella maahantulolla voisi olla opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuuteen ja, miten se tulisi huomioida valmiuslain ja sektorilainsäädännön uudistamisessa.

Sektorilainsäädäntö

Opetushallitus katsoo, että sektorilainsäädäntöön tulisi sisällyttää toimivaltuudet normaaliolojen häiriötilanteissa toimimiseen, jotta tilanteisiin voitaisiin kasvatuksessa ja koulutuksessa reagoida ilman poikkeusolojen toteamista.

Perusopetuslakiin sisältyy säännös toiminnan keskeyttämisestä. Vastaavasti olisi tarpeen säätää lukio- ja ammatillista koulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta, vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutusta ja varhaiskasvatusta koskien.

Lainsäädännön olisi lisäksi tarpeen mahdollistaa alueellisten päätösten tekeminen esimerkiksi paikallisessa epidemiatilanteessa vastaavasti kuin perusopetuslain väliaikaisesti voimassaollessa 20 a §:ssä säädettiin ja ammatillisen koulutuksen lain väliaikaisesti muutetulla 52 §:llä osaamisen osoittamisesta säädettiin.

Koronapandemiassa korostui varhaiskasvatuksen, koulu- ja oppilaitosyhteisöjen merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Koronasta opitun ja tutkimustiedon perusteella poissaolot varhaiskasvatuksesta sekä etäopetus perusopetuksessa ja toisella asteella on ollut haitallista monien lapsien, oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnille. Kynnys kasvatuksen ja koulutuksen keskeyttämiselle sekä opetuksen ja koulutuksen etäopetukselle tulisikin olla korkea ja lainsäädännön

tältä osin tiukka. Tästä huolimatta Opetushallitus katsoo, että laissa tulisi säätää häiriötilanteiden varalle varhaiskasvatuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutuksen keskeyttämisestä ja etäopetukseen siirtymisen mahdollisuudesta myös perusopetuksessa. Ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa etäopetus on joustavasti mahdollista jo nykyisen lainsäädännön mukaisesti. Etäopetus on yksi keino, jolla varmistetaan kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen jatkuminen mahdollisimman laajasti myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Onko muita näkökulmia, joita edustamanne taho erityisesti toivoisi otettavan huomioon valmiuslain uudistamista koskevassa työssä?

Edellä mainitun lisäksi Opetushallitus pitää erityisen tärkeänä kyberturvallisuuden huomioimista valmiuslakia uudistettaessa. Tämä on keskeistä niin Opetushallituksen omien tehtävien hoitamisen kuin koko kasvatus-, opetus- ja koulutussektorin toimivuuden kannalta.

Edelleen Opetushallitus korostaa, että normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja puolustustilassa on tärkeää jakaa tehokkaasti tilannekuvaa ja varmistaa viestintätoimenpiteiden tehokkuus yli hallinnonalojen ja niiden sisällä.

Vielä Opetushallitus tuo esiin, että lain valmistelussa huomioidaan yhteen toimivuus muun sääntelyn, kuten tartuntatautilain kanssa. Opetushallituksen hallinnonalan osalta keskeistä on esimerkiksi paikallinen päätöksenteko epidemiatilanteessa

Ruonala Heidi
Opetushallitus

